

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (didžioji kolegija) SPRENDIMAS

2012 m. vasario 28 d.*

„Aplinkos apsauga — Direktyva 2001/42/EB — 2 ir 3 straipsniai — Tam tikrų planų ir programų poveikio aplinkai vertinimas — Vandenių apsauga nuo taršos nitratais iš žemės ūkio šaltinių — Planas arba programa — Išankstinio aplinkosauginio vertinimo nebuvimas — Plano arba programos panaikinimas — Galimybė palikti galioti plano arba programos padarinius — Sąlygos“

Byloje C-41/11

dėl *Conseil d'État* (Belgija) 2011 m. sausio 18 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2011 m. sausio 26 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Inter-Environnement Wallonie ASBL,

Terre wallonne ASBL

prieš

Région wallonne

TEISINGUMO TEISMAS (didžioji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas V. Skouris, kolegijų pirmininkai A. Tizzano, J.N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts, J.-C. Bonichot ir U. Løhmus, teisėjai A. Rosas, E. Levits, A. Ó Caoimh, L. Bay Larsen, T. von Danwitz, C. Toader (pranešėjas) ir E. Jarašiūnas,

generalinė advokatė J. Kokott,

posėdžio sekretorė R. Šereš, administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2011 m. lapkričio 8 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- *Inter-Environnement Wallonie ASBL*, atstovaujamos advokato J. Sambon,
- *Terre wallonne ASBL*, atstovaujamos advokato A. Lebrun,
- Belgijos vyriausybės, atstovaujamos T. Materne, padedamo advokato A. Gillain,
- Prancūzijos vyriausybės, atstovaujamos G. de Bergues, A. Adam ir S. Menez,
- Europos Komisijos, atstovaujamos P. Oliver, A. Marghelis ir B.D. Simon,

* Proceso kalba: prancūzų.

susipažinęs su 2011 m. gruodžio 8 d. posėdyje pateikta generalinės advokatės išvada,
priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą susijęs su sąlygomis, kuriomis „planas“ arba „programa“, kaip jie suprantami pagal 2001 m. birželio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2001/42/EB dėl tam tikrų planų ir programų pasekmių aplinkai vertinimo (OL L 197, p. 30; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 6 t., p. 157), kurių aplinkosauginis vertinimas, nors numatytas šioje direktyvoje, nebuvo atliktas, gali būti palikti laikinai galioti.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant bylas tarp *Inter-Environnement Wallonie ASBL* (toliau – *Inter-Environnement Wallonie*) bei *Terre wallonne ASBL* (toliau – *Terre wallonne*) ir *Région wallonne* (Valonijos regionas) dėl 2007 m. vasario 15 d. Valonijos vyriausybės nutarimo, kuriuo iš dalies keičiama Aplinkos kodekso II knyga, kurią sudaro Vandenų kodeksas, tiek, kiek tai susiję su ilgalaikiu azoto administravimu žemės ūkyje (*Moniteur belge*, 2007 m. kovo 7 d., p. 11118; toliau – ginčijamas nutarimas), panaikinimo.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

Direktyva 91/676/EEB

- 3 1991 m. gruodžio 12 d. Tarybos direktyvos 91/676/EEB dėl vandenų apsaugos nuo taršos nitratais iš žemės ūkio šaltinių (OL L 375, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 68) 1 straipsnyje numatyta, kad jos tikslas – mažinti vandens taršą, kurią sukelia ar skatina žemės ūkyje naudojami nitratai, ir stabdyti tolesnį tokį teršimą.
- 4 Šios direktyvos 3 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatyta:

„1. Pagal I priede išdėstytus kriterijus valstybės narės turi nustatyti vandenį, kurie yra ar gali būti paveikti taršos, jei nebus imtasi 5 straipsnyje nurodytų veiksmų.

2. Per dvejus metus nuo šios direktyvos paskelbimo valstybės narės privalo savo teritorijoje nustatyti visas pažeidžiamas zonas, iš kurių vanduo patenka į 1 dalyje nurodytus vandenį ir kurios didina taršą. Apie tokį pradinį zonų nustatymą valstybės narės privalo pranešti Komisijai per 6 mėnesius.“

5 Šios direktyvos 4 straipsnio 1 dalies a punkte nustatyta, kad „Valstybės narės, siekdamos užtikrinti bendrą visų vandenų apsaugos lygį, per dvejus metus nuo šios direktyvos paskelbimo turi <...> sukurti žemdirbių savanoriškai vykdomą geros žemės ūkio praktikos kodeksą (ar kodeksus), kurio nuostatose atspindėtų bent II A priede nurodyti punktai“.

6 Pagal šios direktyvos 5 straipsnį:

„1. <...> valstybės narės, siekdamos įgyvendinti 1 straipsnyje nurodytus tikslus, turi sukurti veiksmų programas nustatytoms pažeidžiamoms zonoms.

2. Veiksmų programa gali būti skirta visoms valstybės narės teritorijoje esančioms pažeidžiamoms zonoms, arba, jei valstybė narė mano esant tikslinga, ji gali atskiroms pažeidžiamoms zonoms ar jų dalims sukurti atskiras programas.

3. Veiksmų programose būtina atsižvelgti į:

- a) turimus mokslinius ir techninius duomenis, labiausiai į atitinkamą taršą azotu iš žemės ūkio ir kitų šaltinių;
- b) valstybės narės atitinkamų rajonų aplinkos sąlygas.

4. Veiksmų programos turi būti įgyvendintos per ketverius metus nuo jų sukūrimo ir jose turi būti numatytos tokios privalomos priemonės:

- a) III priede nurodytos priemonės;
- b) priemonės, kurias valstybės narės nustatė pagal 4 straipsnį sudarytame (-uose) geros žemės ūkio praktikos kodekse (-uose), išskyrus tas priemones, kurias pakeičia III priede nustatytos priemonės.

5. Be to, valstybės narės veiksmų programose turi imtis papildomų priemonių arba sustiprinti veiksmus, kurie, jų manymu, yra būtini, jei, pradėjus vykdyti veiksmų programą arba jau įgijus tam tikros įgyvendinimo patirties, tampa aišku, kad 4 dalyje minėtų priemonių nepakanka 1 straipsnio tikslams pasiekti. Parinkdamos šias priemones ar veiksmus, valstybės narės turi atsižvelgti į jų veiksmingumą ir sąnaudas, palyginti su kitomis galimomis prevencinėmis priemonėmis.

<...>“

- 7 Direktyvos 91/676 III priede dėl „į veiksmų programas, kurios numatytos 5 straipsnio 4 dalies a punkte, įtrauktinų priemonių“, be kita ko, numatyta, kad šios priemonės, be kitų, turi dar apimti taisykles, reglamentuojančias gyvulių mėšlo saugojimo talpyklų dydį.

Direktyva 2001/42

- 8 Direktyvos 2001/42 2 straipsnyje nustatyta:

„Šioje direktyvoje:

- a) „planai ir programos“ – tai planai ir programos, įskaitant tuos, prie kurių finansavimo prisideda Europos bendrija, taip pat visi jų daliniai pakeitimai:
 - kuriuos turi parengti ir (arba) priimti valdžios institucija nacionaliniu, regioniniu arba vietiniu lygiu arba kuriuos parengia valdžios institucija ir kuriuos vėliau priima Parlamentas arba Vyriausybė laikantis įstatymų leidimo procedūros, ir
 - kurių reikia pagal įstatymų ir kitų teisės aktų nuostatas;
- b) „aplinkosauginis vertinimas“ – tai aplinkos apsaugos [poveikio aplinkai] ataskaitos parengimas, konsultacijos, atsižvelgimas į aplinkos apsaugos ataskaitą ir konsultacijų rezultatus priimant sprendimus, su sprendimu susijusios informacijos teikimas pagal šios direktyvos 4–9 straipsnių nuostatas;

<...>“

9 Pagal šios direktyvos 3 straipsnį:

„1. 2–4 dalyse nurodytų planų ir programų, kurių pasekmės gali būti reikšmingos aplinkai, aplinkos [aplinkosauginis] vertinimas atliekamas pagal šios direktyvos 4–9 straipsnius.

2. Laikantis 3 dalies nuostatų, atliekamas toliau išvardytų planų ir programų aplinkos [aplinkosauginis] vertinimas:

- a) kurie rengiami žemės ūkiui, miškininkystei, žuvininkystei, energetikai, pramonei, transportui, atliekų tvarkymui, vandentvarkai, telekomunikacijoms, turizmui, miestų ir kaimų planavimui ar žemės naudojimui ir kurie nustato tolesnio projektų, išvardytų [1985 m. birželio 27 d. Tarybos] Direktyvos 85/337/EEB [dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo (OL L 175, p. 40; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 1 t., p. 248), iš dalies pakeistos 1997 m. kovo 3 d. Tarybos direktyva 97/11/EB (OL L 73, p. 5; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 3 t., p. 151; toliau – Direktyva 85/337)] I ir II prieduose, vystymo pagrindus; arba
- b) kurių atžvilgiu nustatoma, atsižvelgiant į galimas jų pasekmes teritorijai, kad būtina atlikti vertinimą pagal [1992 m. gegužės 21 d. Tarybos] Direktyvos 92/43/EEB [dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (OL L 206, p. 7; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 1 2., p. 102)] 6 ir 7 straipsnius.

<...>

4. Valstybės narės nustato, ar kitų, nenurodytų 2 dalyje, planų ir programų, kurie nustato tolesnio projektų vystymo pagrindus, pasekmės gali būti reikšmingos aplinkai.

5. Valstybės narės 3 ir 4 dalyse nurodytų planų ar programų galimą pasekmių reikšmingumą aplinkai nustato išnagrinėdamos kiekvieną konkretų atvejį arba patikslindamos planų ir programų rūšis, arba derindamos abu šiuos metodus. Tuo tikslu valstybės narės visais atvejais atsižvelgia į atitinkamus II priede nurodytus kriterijus, užtikrindamos, kad ši direktyva būtų taikoma planams ir programoms, kurių pasekmės gali būti reikšmingos aplinkai.

<...>“

Direktyva 85/337

- 10 Pagal Direktyvos 85/337 4 straipsnį šios direktyvos I priede nurodytų projektų poveikis aplinkai turi būti vertinamas, išvardytų II priede – taip pat, bet laikantis valstybių narių nustatytų ribų arba išnagrinėjus kiekvieną konkretų atvejį.
- 11 Direktyvos 85/337 I priede, be kita ko, nurodyti „įrengimai, skirti intensyviai naminių paukščių ar kiaulių auginimui, jei yra daugiau nei <...> 85 000 vietų broileriams ir 60 000 vietų vištoms; <...> 3 000 vietų kiaulėms (sunkesnėms nei 30 kg) arba <...> 900 vietų paršavedėms kiaulėms“, o šios direktyvos II priede – miškininkystė, žemės ir vandens ūkis, konkrečiai kalbant, nedirbamų ar pusiau natūralių žemės plotų naudojimo intensyviai žemdirbystei ir statinių, skirtų intensyviai auginti naminius gyvulius, jei neįtraukti į šios direktyvos I priedą, projektai.

Nacionalinė teisė

Teisės nuostatos, kuriomis perkelta Direktyva 2001/42

- 12 Direktyva 2001/42 į Valonijos regiono teisę perkelta Aplinkos kodekso (*Moniteur belge*, 2004 m. liepos 9 d., p. 54654) I knygos D. 52 ir paskesniais straipsniais.

13 Šio kodekso D. 53 straipsnyje nustatyta:

„1. Laikantis 52–61 straipsnių vertinamas planų ir programų bei jų pakeitimų, numatytų vyriausybės sudarytame I sąraše, poveikis aplinkai:

- 1) planai, kurie rengiami žemės ūkiui, miškininkystei, žuvininkystei, energetikai, pramonei, transportui, atliekų tvarkymui, vandentvarkai, žemėtvarkai, telekomunikacijoms, turizmui ir kurie nustato tolesnio projektų, iš naujo įtrauktų į pagal 66 straipsnio 2 dalį parengtą sąrašą, vystymo pagrindus;
- 2) planai, kurie turi būti vertinami pagal 1973 m. liepos 12 d. Įstatymo dėl gamtos išsaugojimo 29 straipsnį.

<...>

3. Pagal šį skyrį vyriausybė gali taikyti poveikio aplinkai vertinimą planams ir projektams, kurie gali turėti nemenkų pasekmių aplinkai ir kurie nenumatyti dekretų, reglamentų arba administracinėse nuostatose.

<...>“

14 Šio kodekso R. 47 straipsnyje numatyta:

„Bendrosios dalies 53 straipsnio 1 dalyje nurodytas planų ir programų sąrašas pateikiamas V priede.“

15 Šį V priedą, parengtą 2005 m. kovo 17 d. Valonijos vyriausybės nutarimu dėl Aplinkos kodekso I knygos (*Moniteur belge*, 2005 m. gegužės 4 d., p. 21184), be kita ko, sudaro veiksmų programa dėl oro kokybės, veiksmų programa dėl žemės kokybės ir veiksmų programa dėl gamtos apsaugos. Tačiau į šį priedą neįtraukta veiksmų programa dėl azoto administravimo žemės ūkyje pažeidžiamose zonose, kuri pirmą kartą buvo nustatyta 2002 m. spalio 10 d. Valonijos regiono nutarimu.

Su Direktyva 91/676 susijusios teisės nuostatos

16 Dabar galiojančios reikšmingos specialiosios Valonijos regiono teisės nuostatos dėl šios veiksmų programos išdėstytos ginčijamame nutarime. Šiame nutarime nustatytos azoto administravimo žemės ūkyje sąlygos visame Valonijos regione. Nutarime taip pat reglamentuojamas azoto administravimas pažeidžiamose zonose, kuriose jis sudaro Direktyvos 91/676 5 straipsnyje nurodytą veiksmų programą. Pažeidžiamos zonos atitinka 42 % šio regiono teritorijos ir 54 % jo žemės ūkio naudmenų.

Teisės nuostatos dėl *Conseil d'État* nagrinėjamos bylos

17 Konsoliduoto *Conseil d'Etat* įstatymo 14ter straipsnyje numatyta:

„Jei administracinių bylų skyrius mano, kad tai būtina, jis pagal bendrąsias nuostatas nurodo tas panaikintų teisės aktų nuostatų padariniai, kurie turi būti laikomi galutiniais arba laikinai paliekamais nurodytam terminui.“

Pagrindinė byla ir prašymo priimti prejudicinį sprendimą procedūra sujungtose bylose C-105/09 ir C-110/09

- 18 Teisingumo Teismas 2005 m. rugsėjo 22 d. Sprendime *Komisija prieš Belgiją* (C-221/03, Rink. p. I-8307), be kita ko, konstatavo, kad Valonijos regione per nustatytą terminą nepriėmusi priemonių, būtinų visiškai ir teisingai įgyvendinti Direktyvos 91/676 3 straipsnio 1 ir 2 dalis, 5 ir 10 straipsnius, Belgijos Karalystė neįvykdė įsipareigojimų pagal šią direktyvą.
- 19 Vykdydama šį sprendimą, Valonijos vyriausybė pagal Direktyvos 91/676 5 straipsnį priėmė ginčijamą nutarimą. Juo pakeista Aplinkos kodekso II knyga, kurią sudaro Vandenių kodeksas, tiek, kiek tai susiję su ilgalaikiu azoto administravimu žemės ūkyje, ir jame pateikiama aiški nuoroda į minėtą Sprendimą *Komisija prieš Belgiją*.
- 20 *Terre wallonne* ir *Inter-Environnement Wallonie* prašė *Conseil d'État* panaikinti šį nutarimą, be kita ko, teigdamas, kad jis yra „programa“, kaip ji suprantama pagal Direktyvą 2001/42, ir dėl to turi būti atliktas jo aplinkosauginis vertinimas pagal šią direktyvą. Valonijos vyriausybė, priešingai, tvirtino, kad azoto administravimo žemės ūkyje programa nepatenka į Direktyvos 2001/42 taikymo sritį.
- 21 Be to, *Terre wallonne* prašė taikyti laikinąsias apsaugos priemones ir sustabdyti ginčijamo nutarimo vykdymą. Tačiau prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas 2007 m. rugpjūčio 7 d. sprendimu atmetė šį prašymą, konstatavęs, kad „sustabdžius ginčijamo akto vykdymą pailgės kitos šalies neveikimas, buvęs iki šio akto“, be to, ši asociacija nenurodė, jog sukonkretino sąlygą, susijusią su sunkiai atlyginama žala, atsiradusia dėl ginčijamo akto vykdymo nedelsiant.
- 22 Šiomis aplinkybėmis *Conseil d'État* 2009 m. kovo 11 d. sprendimais nusprendė sustabdyti bylų nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui tokius prejudicinius klausimus:

- „1. Ar azoto administravimo programa nustatytoms pažeidžiamoms zonoms, kurių nustatymas numatytas [Direktyvos 91/676] 5 straipsnio 1 dalyje, yra [Direktyvos 2001/42] 3 straipsnio 2 dalies a punkte numatytas planas arba programa, kuri rengiama žemės ūkiui, miškininkystei, žuvininkystei, energetikai, pramonei, transportui, atliekų tvarkymui, vandentvarkai, telekomunikacijoms, turizmui, miestų ir kaimų planavimui ar žemės naudojimui ir kuri nustato tolesnio projektų, išvardytų [Direktyvos 85/337] I ir II prieduose, vystymo pagrindus?
2. Ar azoto administravimo programa nustatytoms pažeidžiamoms zonoms, kurių nustatymas numatytas [Direktyvos 91/676] 5 straipsnio 1 dalyje, yra [Direktyvos 2001/42] 3 straipsnio 2 dalies b punkte numatytas planas arba programa, kurios atžvilgiu nustatoma, atsižvelgiant į galimas jos pasekmes teritorijai, kad būtina įvertinti pagal [Direktyvos 92/43] 6 ir 7 straipsnius, ypač jei nagrinėjama azoto administravimo programa taikytina visoms Valonijos regiono nustatytoms pažeidžiamoms zonoms?
3. Ar azoto administravimo programa nustatytoms pažeidžiamoms zonoms, kurių nustatymas numatytas [Direktyvos 91/676] 5 straipsnio 1 dalyje, yra kita nei Direktyvos [2001/42] 3 straipsnio 2 dalyje nurodyta programa ar planas, kuri nustato tolesnio projektų vystymo pagrindus ir dėl kurių valstybės narės, remdamosi [Direktyvos 2001/42] 3 straipsnio 4 dalimi, turi pagal [šios direktyvos 3 straipsnio 5 dalį] nustatyti, ar jų pasekmės gali būti reikšmingos aplinkai?“

- 23 Dėl šių prašymų priimti prejudicinius sprendimus priimtas 2010 m. birželio 17 d. Sprendimas *Terre wallonne ir Inter-Environnement Wallonie* (C-105/09 ir C-110/09, Rink. p. I-5611), kuriame Teisingumo Teismas konstatavo:

„Pagal <...> Direktyvos 91/676 <...> 5 straipsnio 1 dalį priimta veiksmų programa iš principo yra <...> Direktyvos 2001/42 <...> 3 straipsnio 2 dalies a punkte nurodytas planas arba programa, nes ši veiksmų programa yra planas arba programa pagal pastarosios direktyvos 2 straipsnio a punktą ir ją sudaro priemonės, kurių laikantis gali būti suteikiamas leidimas įgyvendinti <...> Direktyvos 85/337 <...> I ir II prieduose išvardytus projektus.“

Pagrindinės bylos eiga ir šioje byloje pateiktas prejudicinis klausimas

- 24 2009 m. kovo 11 d. sprendimu, kuriuo *Conseil d'État* pateikė Teisingumo Teismui prejudicinius klausimus byloje *Inter-Environnement Wallonie* (C-110/09), taip pat buvo panaikinti tam tikri ginčijamo nutarimo straipsniai, tačiau kai kurie jų palikti galioti dėl suteiktų išimčių ir dėl anksčiau priimtų sprendimų. Todėl dabar pagrindinė byla iš principo susijusi su *Inter-Environnement Wallonie* ir *Terre wallonne* pareikštais ieškiniais tiek, kiek jais prašoma panaikinti ginčijamo nutarimo dėl „azoto administravimo pažeidžiamoje zonoje“ 3 skyriaus 6 poskyrį.
- 25 Šiuo aspektu iš nutarties, kuria pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą, matyti, kad *Inter-Environnement Wallonie* neginčija nutarimo teisėtumo tiek, kiek jis susijęs su pažeidžiamomis zonomis, nurodytomis šio nutarimo 3 skyriaus 6 poskyryje. Tačiau teigdama, kad šio nutarimo, sudarančio Vandenų kodekso skyrių, nuostatos yra neatskiriamos, ji reikalavo panaikinti visas šios nutarimo nuostatas, įskaitant tas, kurios gali būti nesusijusios arba gali nesudaryti programos, kaip ji suprantama pagal Direktyvą 2001/42. *Terre Wallonne* taip pat prašė panaikinti visą ginčijamą nutarimą, nes ji sudarančios nuostatos yra neatskiriamos. Tačiau ši ieškovė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teismui nurodė, kad panaikinimas gali neturėti retroaktyvaus poveikio, su sąlyga, kad ginčijamo akto palikimas galioti būtų apribotas laiko atžvilgiu.
- 26 Valonijos regionas mano, kad dauguma ginčijamo nutarimo nuostatų nesusijusios su programos, priimtos pagal Direktyvos 91/676 5 straipsnį, sąvoka, todėl ir su „programos“, kaip ji suprantama pagal Direktyvos 2001/42, sąvoka, be kita ko, dėl to, kad šiose nuostatose neapibrėžiamas tokių projektų, kaip išvardytieji Direktyvos 85/337 I ir II prieduose, įgyvendinimas. Atsakovo pagrindinėje byloje nuomone, tik ginčijamo nutarimo 3 skyriaus 6 poskyris tiek, kiek jis susijęs su azoto administravimu pažeidžiamoje zonoje, gali būti siejamas su veiksmų programos, reikalaujamos pagal Direktyvos 91/676 5 straipsnį, sąvoka, todėl ir su programa, kaip ji suprantama pagal Direktyvą 2001/42. Iš to matyti, kad jeigu neatliktas aplinkosauginis vertinimas pagal Direktyvos 2001/42 reikalavimus, reikia panaikinti tik šį poskyrį, nes, Valonijos regiono nuomone, jį galima atskirti nuo kitų ginčijamo nutarimo, kurį sudaro pagrindinės Direktyvos 91/676 perkėlimo priemonės, nuostatų.
- 27 Priėmus minėtą Sprendimą *Terre wallonne ir Inter-Environnement Wallonie*, *Conseil d'État* manė, kad ginčijamas nutarimas yra „planas“ arba „programa“, kaip jie suprantami pagal Direktyvos 2001/42 3 straipsnio 2 dalies a punktą. Todėl kadangi, pirma, iki šio nutarimo priėmimo neturėjo būti atliktas toks jo aplinkosauginis vertinimas, kaip numatytasis šioje direktyvoje, ir, antra, Teisingumo Teismas neapribojo minėto Sprendimo *Terre wallonne ir Inter-Environnement Wallonie* galiojimo laiko atžvilgiu, šis nutarimas turi būti panaikintas.
- 28 Tačiau prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad dėl ginčijamo nutarimo panaikinimo atgaline data Valonijos regione Belgijos teisės sistema prarastų bet kokią Direktyvos 91/676 perkėlimo priemonę, kol būtų pakeistas panaikintas aktas, todėl bus sukurta situacija, kuriai esant Belgijos Karalystė neįvykdys įsipareigojimų pagal šią direktyvą.
- 29 Šiomis aplinkybėmis *Conseil d'État* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui tokį prejudicinį klausimą:

„Ar *Conseil d'État*,

- nagrinėjanti skundą, kuriuo prašoma panaikinti [ginčijamą] nutarimą,
- konstatavusi, kad šis nutarimas buvo priimtas nesilaikant <...> Direktyvoje 2001/42 numatytos procedūros ir dėl šios priežasties prieštarauja Europos Sąjungos teisei ir turi būti panaikintas,

— bet taip pat pripažindama, kad ginčijamas nutarimas padeda tinkamai įgyvendinti <...> Direktyvą 91/676 <...>,

gali atidėti teismo panaikinimo pasekmes trumpam laikotarpiui, būtinam pakeisti panaikintą teisės aktą, kad būtų išlaikytas tam tikras konkretus Sąjungos aplinkos teisės taikymas nepriėmus ilgalaikio sprendimo?“

Bylos eiga pateikus prašymą priimti prejudicinį sprendimą

- 30 Iš *Terre wallonne*, Belgijos vyriausybės ir Komisijos rašytinėse pastabose pateiktos informacijos, kurią patvirtino prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, matyti, kad Valonijos vyriausybė 2011 m. kovo 31 d. priėmė nutarimą, kuriuo iš dalies keičiama Aplinkos kodekso II knyga, kurią sudaro Vandenių kodeksas, tiek, kiek tai susiję su ilgalaikiu azoto administravimu žemės ūkyje (toliau – naujas nutarimas).
- 31 Iš šio nutarimo suderinimo žymų matyti, kad jis buvo priimtas, be kita ko, remiantis Aplinkos kodekso I knygos dalimi, susijusia su poveikio aplinkai vertinimu, ir paskui, pirma, Valonijos ilgalaikio aplinkos apsaugos vystymo tarybos 2009 m. kovo 5 d. priimta ataskaita dėl strateginio aplinkosauginio vertinimo ir, antra, visuomenės apklausa, kuri vyko nuo 2009 m. sausio 5 d. iki vasario 19 d. imtinai.
- 32 Naujo nutarimo 1 straipsnyje nurodyta, kad šiuo nutarimu perkeliama Direktyva 91/676, o 4 straipsnyje nustatyta, kad panaikinamas ginčijamas nutarimas. Tačiau naujo nutarimo 8 straipsnyje numatyta, kad ginčijamas nutarimas paliekamas galioti, kol jį panaikins jį priėmusi institucija. Be to, šio nutarimo 3 straipsnyje numatytas Aplinkos kodekso R. 460 straipsnio, susijusio su Vandenių kodeksu, pakeitimas suderinamas su tam tikromis žemės ūkio infrastruktūromis, konkrečiai kalbant, susijusiomis su gyvulių ir paukščių mėšlo ūkyje bei gyvulių ir paukščių srutų saugojimu. Šis suderinimas turėjo būti atliktas 2008 m. gruodžio 31 d., 2009 m. gruodžio 31 d. arba 2010 m. gruodžio 31 d., t. y. anksčiau už naujo nutarimo priėmimo dieną, ir šios datos nustatomos remiantis tam tikrais azoto pagaminimo kiekiais, būtent bendru gyvūnų skaičiumi. Tačiau šie terminai gali būti atidėti *force majeure* arba ypatingų aplinkybių atveju.

Dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtinumą

- 33 Komisija iš esmės tvirtina, kad atsižvelgiant į tai, jog priimtas naujas nutarimas, prašymas priimti prejudicinį sprendimą neteko dalyko ir todėl turi būti laikomas nepriimtiniu.
- 34 Tačiau *Conseil d'État*, atsakydama į Teisingumo Teismo suformuluotą prašymą, nurodė, kad palieka savo prejudicinį klausimą, nes naujas nutarimas neturėjo įtakos jos nagrinėjamam ieškiniui, kadangi šiame nutarime neregamentuojamas su šiuo ieškiniu susijęs laikotarpis, nes, anot šio teismo, naujas nutarimas negalioja atgaline data.
- 35 Pagal nusistovėjusią teismo praktiką nacionalinio teismo pateiktiems klausimams dėl Sąjungos teisės aiškinimo, atsižvelgiant į jo paties nurodytas faktines aplinkybes ir teisinius pagrindus, kurių tikslumo Teisingumo Teismas neprivalo tikrinti, taikoma reikšmingumo prezumpcija. Nacionalinio teismo pateiktą prašymą priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismas gali atmesti, tik jei yra akivaizdu, jog prašymas išaiškinti Sąjungos teisę visiškai nesusijęs su pagrindinės bylos faktais ar dalyku, kai problema hipotetinė arba kai Teisingumo Teismui nežinomos faktinės aplinkybės ar teisiniai pagrindai, būtini, kad galėtų naudingai atsakyti į jam pateiktus klausimus (žr. paskiausiai 2010 m. birželio 22 d. Sprendimo *Melki ir Abdeli*, C-188/10 ir C-189/10, Rink. p. I-5667, 27 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).

- 36 Be to, pagal nusistovėjusią teismo praktiką nagrinėjantys bylą nacionaliniai teismai privalo įvertinti, ar jų sprendimui priimti būtinas prejudicinis sprendimas, ir nustatyti Teisingumo Teismui pateikiamų klausimų svarbą (2008 m. birželio 24 d. Sprendimo *Commune de Mesquer*, C-188/07, Rink. p. I-4501, 31 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).
- 37 Šiuo aspektu iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pateiktų nuorodų matyti, kad jo pateiktas klausimas yra reikšmingas jo nagrinėjamai bylai ir kad atsakymas į šį klausimą jam reikalingas siekiant išspręsti šią bylą.
- 38 Šiomis aplinkybėmis reikia atsakyti į *Conseil d'État* pateiktą klausimą.

Dėl prejudicinio klausimo

- 39 Atsižvelgdamas į pagrindinės bylos eigą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar aplinkybėmis, kaip antai pagrindinėje byloje, kurioje jis nagrinėja ieškinį dėl nacionalinio akto, kuris yra „planas“ arba „programa“ pagal Direktyvą 2001/42, panaikinimo ir kurioje konstatuoja, kad toks planas arba programa buvo priimtas nesilaikant šioje direktyvoje numatytos pareigos atlikti išankstinį aplinkosauginį vertinimą, bet nurodo, kad ginčijamu aktu tinkamai vykdoma Direktyva 91/676, jis gali pasinaudoti nacionalinės teisės nuostata, kuria leidžiama palikti galioti tam tikras praeityje dėl šio akto atsiradusias pasekmes, kol įsigalios priemonės, kuriomis siekiama pašalinti konstatuotą pažeidimą.
- 40 Pirmiausia reikia priminti, kad pagrindinis Direktyvos 2001/42 tikslas, išplaukiantis iš jos 1 straipsnio, yra užtikrinti, kad būtų įvertinti planai ir programos, galintys turėti reikšmingą poveikį aplinkai juos rengiant ir prieš juos priimant (minėto Sprendimo *Terre wallonne ir Inter-Environnement Wallonie* 32 punktas ir 2011 m. rugsėjo 22 d. Sprendimo *Valčiukienė ir kt.*, C-295/10, Rink. p. I-8819, 37 punktas).
- 41 Šioje direktyvoje nustatyti minimalūs reikalavimai, taikomi rengiant poveikio aplinkos apsaugai ataskaitą, konsultuojantis, atsižvelgiant į aplinkosauginio vertinimo rezultatus, ir teikiant su sprendimu, kuris priimtas atlikus vertinimą, susijusią informaciją (minėto Sprendimo *Terre wallonne ir Inter-Environnement Wallonie* 33 punktas).
- 42 Kadangi šioje direktyvoje nėra nuostatų dėl joje nustatytų procedūrinių nuostatų pažeidimo pasekmių, valstybės narės, neperžengdamos savo kompetencijos ribų, turi imtis visų būtinų priemonių, bendrų arba specialių, tam, kad būtų atliktas visų „planų“ arba „programų“, kurių „pasekmės gali būti reikšmingos aplinkai“, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2001/42, aplinkosauginis vertinimas prieš juos priimant pagal šioje direktyvoje numatytas procedūrines taisykles ir kriterijus (pagal analogiją žr. 1996 m. spalio 24 d. Sprendimo *Kraaijeveld ir kt.*, C-72/95, Rink. p. I-5403, 61 punktą; 1999 m. rugsėjo 16 d. Sprendimo *WWF ir kt.*, C-435/97, Rink. p. I-5613, 70 punktą ir 2004 m. sausio 7 d. Sprendimo *Wells*, C-201/02, Rink. p. I-723, 65 punktą).
- 43 Pagal nusistovėjusią teismo praktiką vadovaudamasi ESS 4 straipsnio 3 dalyje nustatytu lojalaus bendradarbiavimo principu valstybės narės privalo panaikinti neteisėtas Sąjungos teisės pažeidimo pasekmes (žr., be kita ko, 1960 m. gruodžio 16 d. Sprendimą *Humblet prieš Belgijos valstybę*, 6/60, Rink. p. 1125, 1146 ir 1991 m. lapkričio 19 d. Sprendimo *Francovich ir kt.*, C-6/90 ir C-9/90, Rink. p. I-5357, 36 punktą). Šią pareigą pagal savo kompetenciją turi visos susijusios valstybės narės institucijos (1990 m. birželio 12 d. Sprendimo *Vokietija prieš Komisiją*, C-8/88, Rink. p. I-2321, 13 punktas ir minėto Sprendimo *Wells* 64 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).

- 44 Iš to matyti: kadangi iki priimant „planą“ arba „programą“ reikia atlikti jų pasekmių aplinkai vertinimą pagal Direktyvos 2001/42 reikalavimus, kompetentingos institucijos privalo imtis bendrų arba specialių priemonių pašalinti tokio vertinimo neatlikimo pasekmes (pagal analogiją žr. minėto Sprendimo *Wells* 68 punktą).
- 45 Tokia pareiga taip pat taikoma nacionaliniams teismams, kurie nagrinėja ieškinius dėl tokio nacionalinės teisės akto, ir šiuo klausimu reikia priminti, kad procesines taisykles, taikomas tokiems ieškiniams, kurie gali būti pareiškiami dėl tokių „planų“ arba „programų“, vadovaujantis valstybių narių procesinės autonomijos principu, turi nustatyti kiekvienos valstybės narės vidaus teisės sistema, tačiau su sąlyga, kad jos nėra mažiau palankios nei tos, kurios taikomos panašioms vidaus teisės situacijoms (lygiavertiškumo principas), ir kad dėl jų Sąjungos teisinės sistemos suteiktų teisių įgyvendinimas netaptų praktiškai neįmanomas arba pernelyg sudėtingas (veiksmingumo principas) (žr. minėto Sprendimo *Wells* 67 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).
- 46 Todėl tokias bylas nagrinėjantys teismai, remdamiesi nacionaline teise, šiuo klausimu turi priimti priemones dėl „plano“ arba „programos“, kurie priimti nesilaikant pareigos atlikti aplinkosauginį vertinimą, sustabdymo arba panaikinimo (pagal analogiją žr. minėto Sprendimo *Wells* 65 punktą).
- 47 Būtų nesilaikoma pagrindinio Direktyvos 2001/42 tikslo, jeigu šį klausimą nagrinėjantys teismai, remdamiesi ieškiniiais ir laikydamiesi procesinio autonomiškumo, nepriimtų nacionalinėje teisėje numatytų priemonių, kurios tikėtų sukliudyti, kad toks planas arba programa, įskaitant projektus, kurie turi būti plėtojami šioje programoje, būtų įgyvendinti neatlikus aplinkosauginio vertinimo.
- 48 Pagrindinėje byloje aišku, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nagrinėja tokio pobūdžio ieškinį. Tačiau svarbu žinoti, ar nagrinėdamas tokį ieškinį ir panaikindamas šį nutarimą jis gali – išimtinė tvarka ir atsižvelgdamas į ypatingas pagrindinės bylos aplinkybes – naudoti nacionalinės teisės nuostatą, kuria jam būtų leidžiama palikti galioti praeityje dėl šio akto atsiradusias pasekmes, kol įsigalios priemonės, kuriomis bus pašalintas konstatuotas pažeidimas.
- 49 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo teigimu, ginčijamo nutarimo, priimto pažeidžiant Direktyvoje 2001/42 išdėstytas nuostatas, palikimas galioti gali būti pateisinamas, kadangi, viena vertus, panaikinus ginčijamą nutarimą atgaline data Belgijos teisės sistema prarastų bet kokią Direktyvos 91/676 perkėlimo priemonę Valonijos regione. Antra vertus, šis palikimas galioti bus gana apribotas laiko atžvilgiu, nes jis bus susijęs tik su laikotarpiu iki naujo nutarimo įsigaliojimo dienos.
- 50 Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad, aiškiai neįrodžius, tai, kad ginčijamas nutarimas suderinamas su Direktyva 91/676, atrodo, matyti, be kita ko, iš 2007 m. gruodžio 20 d. Komisijos sprendimo 2008/96/EB, suteikiančio Belgijos prašomą Valonijos regionui skirtą leidžiančią nukrypti nuostatą pagal Tarybos direktyvą 91/676/EEB dėl vandenų apsaugos nuo taršos nitratais iš žemės ūkio šaltinių (OL L 32, 2008, p. 21). Komisija, siekdama leisti šiai valstybei narei didesnę nei Direktyvos 91/676 III priedo 2 skyriaus antros pastraipos pirmo sakinio a punkte nurodytą mėšlo kiekį, išnagrinėjo šį nutarimą, kuris minimas šio sprendimo 6 konstatuojamojoje dalyje ir 10 straipsnyje, neprieštaraudama dėl būdo, kuriuo ši direktyva perkelta Valonijos regione ginčijamam nutarimui, ir dėl fakto, kad veiksmų programa tiek, kiek ji susijusi su nitratais pažeidžiamose zonose, kurios reikalaujama pagal šios direktyvos 5 straipsnį ir kurią sudaro ginčijamo nutarimo 3 skyriaus 6 poskyris, nebuvo priimta atlikus aplinkosauginį tyrimą pagal Direktyvą 2001/42.
- 51 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat teigia, kad ginčijamas nutarimas tiek, kiek jis susijęs su pažeidžiamomis zonomis, yra programa, kaip ji suprantama pagal Direktyvos 2001/42 2 straipsnį, nes jos reikalaujama Direktyvos 91/676 5 straipsniu ir ją parengė valdžios institucija nacionaliniu arba regioniniu lygmeniu.

- 52 Be to, nors Teisingumo Teismas minėtame Sprendime *Terre Wallonne ir Inter-Environnement Wallonie* nepateikė nuomonės dėl Direktyvos 91/676 5 straipsnio 1 dalyje reikalaujamų veiksmų programų, kaip antai išdėstytų ginčijamo nutarimo 3 skyriaus 6 poskyryje, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas linkęs manyti: kadangi ginčijamu nutarimu visose zonose, įskaitant pažeidžiamas, nustatytos priemonės ir veiksmai, kaip antai išvardyti Direktyvos 91/676 III priede ir 5 straipsnyje, ir jos skirtos kovoti su tarša nitratais, remiantis visu šiuo nutarimu galima leisti įgyvendinti Direktyvos 85/337 I ir II prieduose išvardytus projektus, net jeigu jį reikėtų laikyti planu arba programa pagal Direktyvos 2001/42 3 straipsnio 2 dalies a punktą, kuriems privalomas aplinkosauginis vertinimas ir kurie nesiejami su išankstiniu aplinkai reikšmingų pasekmių konstatavimu.
- 53 Beje, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas konstatuoja, kad ginčijamas nutarimas yra organizuota ir neskaidoma sistema, todėl negalima panaikinti tik šio nutarimo dalies, susijusios su azoto naudojimu pažeidžiamoje zonoje, šioje byloje – nutarimo 3 skyriaus 6 poskyrio.
- 54 *Conseil d'État* nurodo, kad pagrindinės bylos aplinkybėmis ji privalo panaikinti ginčijamą nutarimą dėl to, kad net jeigu dėl jo buvo atlikta visuomenės apklausa, kurioje dalyvavo ieškovės pagrindinėje byloje, ir jos negalėjo įrodyti, jog Valonijos regionas neatsižvelgė į ją per šią apklausą pateiktas pastabas, vis tiek nereikėjo atlikti jo aplinkosauginio vertinimo, numatyto Direktyvoje 2001/42. Tačiau tai darant būtų sukurtas teisinis vaakumas tiek, kiek tai susiję su Direktyva 91/676, nes šia direktyva, priimta siekiant pagerinti aplinkosaugos kokybę, reikalaujama, kad nacionalinėje teisėje būtų perkėlimo priemonių, be to, šis nutarimas buvo priimtas siekiant užtikrinti minėto Sprendimo *Komisija prieš Belgiją* vykdymą.
- 55 Šio teismo nuomone, negalima neatsižvelgti į tai, kad aukštesnio aplinkosaugos lygio tikslas, kurio, remiantis SESV 191 straipsniu, siekiama Sąjungos politika šioje srityje, pagrindinėje byloje vis dėlto būtų pasiektas palikus galioti panaikinto nutarimo padarinius trumpą laiką, kuris reikalingas jam pakeisti, o ne panaikinant atgaline data.
- 56 Atsižvelgiant į šios bylos ypatumus, išdėstytus šio sprendimo 50–55 punktuose, yra rizikos, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, siekdamas ginčijamo nutarimo panaikinimu ištaisyti šio nutarimo priėmimo procedūros pažeidimą atsižvelgiant į Direktyvą 2001/42, sukurs teisinį vaakumą, nesuderinamą su susijusios valstybės narės pareiga priimti Direktyvos 91/676 perkėlimo priemones ir minėto Sprendimo *Komisija prieš Belgiją* įgyvendinimo priemones šioje valstybėje narėje.
- 57 Šiuo aspektu reikia konstatuoti, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nenurodo ekonominių motyvų, kuriais remiantis būtų leidžiama palikti galioti ginčijamą nutarimą, bet tik remiasi aplinkos apsaugos tikslu, kuris yra vienas pagrindinių ir esminių Sąjungos tikslų, taikomas daugelyje sričių (šiuo klausimu žr. 2005 m. rugsėjo 13 d. Sprendimo *Komisija prieš Tarybą, C-176/03*, Rink. p. I-7879, 41 ir 42 punktus).
- 58 Atsižvelgiant į šį tikslą, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, remiantis su aplinkos apsauga susijusiu imperatyviuoju bendrojo intereso pagrindu, gali būti leidžiama išimtinai pasinaudoti nacionalinės teisės nuostata, suteikiančia jam teisę palikti galioti tam tikrus panaikinto nacionalinės teisės akto padarinius, jeigu laikomasi toliau išvardytų sąlygų.
- 59 Pirma, ginčijamas nutarimas turi būti tinkama Direktyvos 91/676 perkėlimo priemonė.
- 60 Antra, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi įvertinti, ar priėmus naują nutarimą, kurio 8 straipsnyje numatyta, kad paliekami galioti remiantis ginčijamu nutarimu priimti tam tikri aktai, ir jam įsigaliojus nebus išvengta aplinkai žalingų pasekmių, susijusių su ginčijamo nutarimo panaikinimu.

- 61 Trečia, ginčijamo nutarimo panaikinimo pasekmė, kurią turi konstatuoti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, būtų teisinis vaakumas tiek, kiek tai susiję su Direktyvos 91/676 perkėlimu, kuris būtų žalingesnis aplinkai. Taip būtų tuo atveju, kai dėl tokio panaikinimo sumažėtų vandenų apsauga nuo taršos nitratais iš žemės ūkio šaltinių, nes tai prieštarautų ir pagrindiniam šios direktyvos tikslui užkirsti kelią tokiai taršai.
- 62 Galiausiai, ketvirta, išimtinį tokio nacionalinio akto palikimą galioti galima pateisinti tik laikotarpiu, būtinai reikalingu priimti priemones, kurios leistų ištaisyti konstatuotą pažeidimą.
- 63 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pateiktą klausimą reikia atsakyti, kad kai nacionalinis teismas, remdamasis nacionaline teise, nagrinėja ieškinį dėl nacionalinio akto, kuris yra „planas“ arba „programa“, kaip jie suprantami pagal Direktyvą 2001/42, ir kai jis konstatuoja, kad toks „planas“ arba „programa“ buvo priimti nesilaikant šioje direktyvoje nustatytos pareigos atlikti išankstinį aplinkosauginį vertinimą, šis teismas privalo imtis visų nacionalinėje teisėje numatytų bendrų arba specialių priemonių tam, kad būtų pašalintos tokio vertinimo neatlikimo pasekmės, įskaitant galimą ginčijamo „plano“ arba „programos“ sustabdymą arba panaikinimą. Tačiau, atsižvelgiant į ypatingas pagrindinės bylos aplinkybes, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui galima išimtinai leisti pasinaudoti nacionalinės teisės nuostata, suteikiančia jam teisę palikti galioti tam tikrus panaikinto nacionalinės teisės akto padarinius, jeigu:
- šis nacionalinis aktas yra tinkama Direktyvos 91/676 perkėlimo priemonė,
 - priėmus naują nacionalinį aktą, kurį sudaro veiksmų programa pagal šios direktyvos 5 straipsnį, ir jam įsigaliojus nebus išvengta aplinkai žalingų pasekmių, susijusių su ginčijamo akto panaikinimu,
 - ginčijamo akto panaikinimo pasekmė būtų teisinis vaakumas tiek, kiek tai susiję su Direktyvos 91/676 perkėlimu, kuris būtų žalingesnis aplinkai, nes dėl tokio panaikinimo sumažėtų vandenų apsauga nuo taršos nitratais iš žemės ūkio šaltinių ir tai prieštarautų pagrindiniam šios direktyvos tikslui, ir
 - tokio akto padariniai išimtinai paliekami galioti tik laikotarpį, būtinai reikalingą priimti priemones, kurios leistų ištaisyti konstatuotą pažeidimą.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 64 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais,

Teisingumo Teismas (didžioji kolegija)

nusprendžia:

Kai nacionalinis teismas, remdamasis nacionaline teise, nagrinėja ieškinį dėl nacionalinio akto, kuris yra „planas“ arba „programa“, kaip jie suprantami pagal 2001 m. birželio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2001/42/EB dėl tam tikrų planų ir programų pasekmių aplinkai vertinimo, ir kai jis konstatuoja, kad toks „planas“ arba „programa“ buvo priimti nesilaikant šioje direktyvoje nustatytos pareigos atlikti išankstinį aplinkosauginį vertinimą, šis teismas privalo imtis visų nacionalinėje teisėje numatytų bendrų arba specialių priemonių tam, kad būtų pašalintos tokio vertinimo neatlikimo pasekmės, įskaitant galimą ginčijamo „plano“ arba

„programos“ sustabdymą arba panaikinimą. Tačiau, atsižvelgiant į ypatingas pagrindinės bylos aplinkybes, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui galima išimtinai leisti pasinaudoti nacionalinės teisės nuostata, suteikiančia jam teisę palikti galioti tam tikrus panaikinto nacionalinės teisės akto padarinius, jeigu:

- **šis nacionalinis aktas yra tinkama 1991 m. gruodžio 12 d. Direktyvos 91/676/EEB dėl vandenių apsaugos nuo taršos nitratais iš žemės ūkio šaltinių perkėlimo priemonė,**
- **priėmus naują nacionalinį aktą, kurį sudaro veiksmų programa pagal šios direktyvos 5 straipsnį, ir jam įsigaliojus nebus išvengta aplinkai žalingų pasekmių, susijusių su ginčijamo akto panaikinimu,**
- **ginčijamo akto panaikinimo pasekmė būtų teisinis vakuumas tiek, kiek tai susiję su Direktyvos 91/676 perkėlimu, kuris būtų žalingesnis aplinkai, nes dėl tokio panaikinimo sumažėtų vandenių apsauga nuo taršos nitratais iš žemės ūkio šaltinių ir tai prieštarautų pagrindiniam šios direktyvos tikslui, ir**
- **tokio akto padariniai išimtinai paliekami galioti tik laikotarpį, būtina reikalingą priimti priemones, kurios leistų ištaisyti konstatuotą pažeidimą.**

Parašai.